

**Programcensorens programevaluering for
bachelorprogrammet i sammenliknende politikk,
2010-2013**

Svend-Erik Skaaning

Professor i statskundskab, Aarhus Universitet

**Programcensor ved Det samfunnvitenskapelige Fakultet, Universitetet i Bergen, for
bachelorprogrammet i Sammenliknende Politikk (2010-2013).**

Dette er min fjerde rapport som programcensur for bachelorprogrammet for sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen, hvori jeg er blevet bedt om at sammenfatte, opdatere og udvide min evaluering for perioden 2010-2013. I den forbindelse vil jeg lægge meget vægt på den nylige revision af bachelorprogrammet. Derudover vil jeg desuden kommentere en række andre punkter, som jeg enten har været inde på i de tidligere rapporter, er blevet diskuteret ved mine møder med ansatte og studenter og/eller er dækket af det materiale (i form af evalueringer, optags- og frafaldsstatistik, karakterfordelinger med mere), jeg har fået tilsendt.

Rapporten er inddelt i fem hoveddele. Den første præsenterer præmisserne bag evalueringen. Den anden del vurderer studieprogrammets profil og struktur, faglige indhold og progression med hovedvægt på de nye revisioner af bachelorprogrammet, mens den tredje del angår undervisnings- og vurderingsformer, hvor der også hovedsageligt lægges vægt på studiereformen. Endelig udgør den fjerde del korte evalueringer af bachelorprogrammets administration, evalueringspraksis og diverse statistikker over ansøgstal/studiepladser, gennemførelses- og dumpeandele og karakterfordeling. Sluttelig suppleres rapporten med en overordnet konklusion samt en række forslag til fremtidige diskussionsemner.

Samlet set vurderer jeg, at bachelorprogrammet i sammenliknende politikk udgør et fokuseret og velstruktureret og -organiseret studieprogram, som er blevet yderligere styrket efter den seneste studiereform. Undervisningen varetages af dedikerede og dygtige forskere med en stærk international profil, de studerende er generelt tilfredse med undervisningen, og studiestatistikkerne vækker ikke grund til væsentlig bekymring.

Præmisser for programevalueringen

I mine forudgående rapporter samt den forhåndenværende har jeg forsøgt på konsistent vis at foretage min evaluering baseret på en række præmisser, som nyere universitetspædagogisk litteratur har fremhævet som centrale for effektiv læring (f.eks. John Biggs (2003). *Teaching for Quality Learning*. Open University Pres).

For det første bør en uddannelse være kendetegnet ved sammenhæng mellem kursusudbuddene og en gradvis stigning i sværhedsgraden, så forløbet bliver karakteriseret ved akkumulation af viden og

emner og faglig progression. Hvis uddannelsen er struktureret på denne måde, fordrer den i højere grad fordybelse, udfordring og helt generelt mere effektiv indlæring, end hvis de studerende gennemgår korte ukoordinerede forløb, hvor man begynder 'fra bunden' hver gang.

For det andet sikres de studerendes motivation og indlæring bedst gennem alignment, dvs. at de undervisningsansvarlige 1) bevidst opstiller klart specificerede mål for kurserne, 2) tilpasser undervisningen med henblik på opnåelse af målene (typisk gennem aktive snarere end passive læringsprocesser, dvs. learning-by-doing), og 3) anvendelse af bedømmelseskriterier og eksamensmetoder, som harmonerer med målene.

Derudover har jeg tilføjet et ekstra kriterium, som er mere fagspecifikt. Det består i, at bachelorprogrammet både skal sikre faglig bredde og dybde inden for sit område. Det indebærer, at en række centrale temaer inden for sammenlignende politik skal dækkes på en måde, hvor det sikres, at alle studerende stifter bekendtskab med dem. Derudover skal der også – og helst sidst i forløbet – åbnes op for større faglig fordybelse, specialisering og eventuelt praktisk erfaring.

Studieprogrammets profil og struktur, faglige indhold og progression

Programmet er et af de få i Europa, hvor sammenlignende politik ikke blot er en af de væsentligste underdiscipliner inden for political science, men faktisk udgør en selvstændig bacheloruddannelse. På denne måde er der en selvstændig profil, som instituttet tydeligvis forsøger at værne om. Uddannelsen har stolte traditioner, som der er gode grunde til ikke at underminere, men på den anden side er det oplagt at gennemføre justeringer baseret på faglige, pædagogiske og samfundsmæssige udviklinger.

I mine første rapporter vurderede jeg bachelorprogrammets fag før studiereformen. Mine hovedkonklusioner for de enkelte fag kan opsummeres på denne måde:

SAMPOL 100

Opbygningen af SAMPOL 100 virkede fornuftig. Tredelingen i centrale begreber, etablerede demokratier og en globaliseret verden udgjorde en gennemskuelig struktur, hvor der både temamæssigt og med hensyn til lande var en stor og varieret dækning. Også pensums omfang, indhold og sværhedsgrad udgjorde et godt grundlag for en førsteintroduktion til komparativ politik.

Mere fokus på EU og bedre integration med fag på 2. semester var ønskelig, men sidstnævnte kunne være vanskeligt at gennemføre, med mindre SAMPOL 100 blev gjort obligatorisk.

SAMPOL 110

De fire emnegrupper – 1) stat, magt, legitimitet; 2) kultur og værdier; 3) deltagelse, rettigheder, indflydelse; 4) fordeling, udvikling, globalisering dækkede væsentlige dele af feltet.

Fagbeskrivelsen stemte dog ikke helt overens med de behandlede temaer. Desuden var pensumopdelingen i forhold til fire grupper ikke helt plausibel. Endelig var der en tendens til mangel på sammenhæng mellem pensum og forelæsninger.

På denne baggrund lagde jeg op til en generel diskussion på instituttet af, hvad begrebet og faget sammenlignende politik egentlig dækker over rent emnemæssigt med henblik på at sikre, at alle de mest centrale dele af disciplinen Comparative Politics dækkes, og at der ville være mere kontinuitet med hensyn til inklusion og behandling af emner. Desuden foreslog jeg også en opsplittning af faget.

SAMPOL 115

SAMPOL 115 bestod af fem dele: Concepts and Theories; Economic Development and the Process of Democratization; The Transition to and Consolidation of Democracy; The Breakdown of Democracy and Authoritarian Regimes; Democratic Institutions and Performance. Samlet set gav faget en grundig indføring til demokratibegreber, årsager til politisk regimeudvikling og demokratiske institutioners indretning og virke. Pensum virkede passende, både hvad angår niveau og omfang, men der var en tendens til at visse kerneområder blev tildelt uforholdsmæssig meget vægt, mens andre centrale emner ikke blev behandlet tilstrækkeligt. Endelig var arbejdsfordelingen i forhold til SAMPOL 110 ikke helt klar.

MET 102

Samfunnsvitenskapelig metode virkede som et veltilrettelagt forløb, hvor de behandlede emner samt pensums omfang og sværhedsgrad var passende. Herunder fremhævede jeg som særlig positivt, at forelæsninger blev kombineret med praktiske øvelser i seminarundervisningen.

Placeringen af et metodeforløb er altid vanskeligt. På den ene side er det godt, hvis det ligger så tidligt som muligt, fordi det giver de andre fag mulighed for at anvende tekster, der eksplicit anvender de introducerede metoder. På den anden side er det godt for metodeundervisningen, hvis

de studerende allerede har stiftet bekendtskab med forskellige former for teori og empiri, som kan gøre metodeundervisningen mindre abstrakt. Placeringen på tredje semester virkede som en fornuftig 'mellemløsning'.

Undervisningen blev varetaget af sosiologi, sammenliknende politikk og administrasjon og organisasjonsvitenskap i fællesskab. På trods af mulighed for større integration mellem disciplinerne og stordriftsfordele påpegede jeg to potentielle problemer knyttet til denne praksis: koordineringsproblemer mht. indhold og afvikling af undervisningen samt manglende fagspecifik emnekobling og specialisering.

SAMPOL 250 og SAMPOL 212/213/215/220

Det tidligere 4. semester bestod af et valgfrit fag og udarbejdelsen af en bacheloropgave. De valgfrie fag havde hver især et udpræget geografisk fokus, mens bacheloropgaven blev skrevet inde for et valg emne inden for sammenlignende politik. Jeg foreslog, at bacheloropgaven med fordel kunne flyttes til 6. semester, hvor de studerende ville have et mere solidt fagligt grundlag og erfaringer fra med mere specialiserede forløb, som de kan udnytte til at håndtere de særlige udfordringer, som er forbundet med selv at finde et opgaveområde, opstille en selvstændig problemstilling og sætte sig ind i litteraturen om relevante teorier og metoder.

SAMPOL 113 (Praksis i sammenliknende politikk)

Det er godt at give de studerende mulighed for at komme i praktik i løbet af deres studium. Det kan diskuteres, om det måske er bedst at vente til masterniveauet, men da et af formålene tilsyneladende er at gøre bachelorer mere attraktive for arbejdsmarkedet, virker det oplagt allerede at give muligheden på et tidligt tidspunkt.

Ordningen lod til at være en succes både for de studerende og virksomhederne/organisationerne. Organiseringen af forløbet virkede dog meget ressourcekrævende, og jeg foreslog, at der blev gennemført en forenkling, som ville betyde, at flere kunne komme i praktik.

Vurdering af det reviderede bachelorprogram

I løbet af min tid som programcensor har en reform af bachelorprogrammet opbygning løbende været diskuteret, og jeg har i flere omgange leveret input til processen. I 2012 blev der nedsat et

programevalueringsudvalg bestående af faste undervisere og en repræsentant for det administrative personale og en studenterrepræsentant, som udarbejdede et forslag til et nyt studieprogram.

Blandt andet på baggrund af mine anbefalinger i de tidligere programcensorrapporter (se ovenfor) foreslog udvalget flere justeringer af bacheloruddannelsen opbygning og indhold, som efterfølgende i lettere revideret udgave har udmøntet sig i godkendelsen af en ny studieplan. Med hensyn til selve beslutningsprocessen er det efter samtaler med ledelsen, ansatte og studerende mit klare indtryk, at der hersker stor tilfredshed. Der havde tilsyneladende været udbredt enighed om, at der var behov for revisioner, og der opstod efterhånden også forholdsvis bred enighed om karakteren af studieplansændringerne.

De konkrete ændringer kan kort sammenfattes på følgende måde:

- 1) En opsplittning af SAMPOL 110 til tre kurser på hver 10 ECTS point (SAMPOL 105: stats- og nasjonsbygging, SAMPOL 106: politiske institusjonar i etablerte demokrati, SAMPOL 107: politisk mobilisering) på andet semester.
- 2) Alle centrale temaer indenfor sammenlignende politik behandles i obligatoriske fag på 100-niveau, hvor der foretages en mere systematisk ansvarsfordeling mellem SAMPOL 105, 105, 107 og 115.
- 3) En ændring af 200-niveau valgfrie kursers omfang (fra 15 til 10 ECTS point) og delvist indhold, hvor kurserne i højere grad er blevet baseret på temaer og alle har et eksplicit komparativt fokus.
- 4) Bacheloropgavefaget (SAMPOL 260) reduceres fra 15 ECTS til 10 ECTS og flyttes til 6. semester

Opdelingen af SAMPOL 110 virker meget fornuftig. For det første er det en god idé, at de studerende ikke længere kun skal bedømmes i et helt semesters stof i en enkelt skoleeksamen. For det andet åbner den nye struktur i højere grad op for, at forelæsningerne varetages af ansatte, som rent faktisk forsker inden for de forskellige felter, og som efter reformen samtidigt er fast integreret i forløbet som undervisningsansvarlige i stedet for at blive inddraget ad hoc. For det tredje er den tematiske inddeling (sammentænkt med SAMPOL 115) i tre hovedområder meget plausibel. Snittet

kunne naturligvis lægges på anden vis, men det er min klare opfattelse, at den nye opdeling giver god faglig mening og passer godt til medarbejderstabens profiler.

For det fjerde er den tematiske dækning (igen sammentænkt med SAMPOL 115) blevet bedre, så alle studerende nu eksponeres for alle kerneområder af komparativ politik i obligatoriske fag på bacheloruddannelsen. Også læseplanernes niveau, omfang og aktualitet virker fornuftigt. Når opdelingen af andet semesters undervisning i tre fag skal implementeres, er der en række forhold, som skal overvejes grundigt. Det gælder først og fremmest koordineringen på tværs af fagene. Ikke blot skal man sikre sig mod overlap (og manglende dækning) med hensyn til tematiske grænseflader; det er også vigtigt at sprede undervisningen over hele ugen. Også særlige belastninger i form af opgaveskrivning og afsluttende skoleeksamen bør spredes ud, så det er muligt for de studerende at disponere deres forberedelse og opgaveskrivning på en hensigtsmæssig måde.

Det forhold, at de studerende nu skal følge to fag på 10 ECTS-point i tillæg til udarbejdelsen af deres bacheloropgave på sjette semester, har flere positive konsekvenser. Denne justering betyder nemlig, at de studerende kan og skal fordybe sig i centrale emner indenfor sammenlignende politik. Fagene mere fokuserede og avancerede behandling af forskellige emner giver et godt grundlag for de studerende til at stifte bekendtskab med flere specialiserede debatter indenfor forskningsfeltet, hvilket kan give dem inspiration til selv at opsøge, afdække og bidrage til mere fokuserede debatter i deres bacheloropgave. Derudover giver kravet om to fag på SAMPOL fag på 200-niveau i tillæg til bacheloropgaven mulighed for, at forholdsvis uafklarede studerende får et bedre grundlag til at reflektere over faglige interesser og evner, som kan virke inspirerende for valg af problemstilling for bacheloropgaven samt indikere den retning, man eventuelt ønsker at specialisere sig i på masterniveau.

På den anden side er det beklageligt, at bacheloropgaven reduceres til kun at dække 10 ECTS-point, da arbejdet med denne opgave bør have et omfang, hvor det er muligt for den studerende at udvise overblik, grundighed og selvstændighed. Synergieffekter gennem inspiration med mere fra de andre fag, en faktisk opretholdelse af opgavens omfang, samt et generelt indtryk af, at de studerendes arbejdsindsats tidligere ikke har været så omfattende i det sjette semester (særlig i begyndelsen), betyder dog, at det potentielle problem i realiteten ikke er så stort.

Med hensyn til kurserne på 200-niveau er der et forholdsvis bredt udbud, som varetages af specialister, hvilket underbygger den faglige progression. I den forbindelse bør instituttet være

opmærksom på, at fagene har en bredde og et indhold, som sikrer, at undervisningen ikke bliver for afhængig af én bestemt person. Dette råd er i øvrigt ikke specifikt for disse fag, men gælder generelt for al undervisning på bacheloruddannelsen.

Jeg har fortrøstningsfuldt noteret mig, at instituttet i 2014 vil fokusere på at evaluere alle de nye kurser, som nu udbydes som følge af bachelorprogramsreformen.

Undervisnings- og vurderingsformer

I mine kommentarer til eksamensformerne i det tidligere studieprogram bemærkede jeg, at mange af fagene blev afsluttet med den samme eksamensform (skoleeksamen), hvilket kunne have en række ulemper. For det første testes de studerende kun i én form for afrapportering, hvilket begunstiger folk, som har et naturligt flair for den type eksamen. For det andet træner den ikke de studerende i at indsamle relevant information og opgaveskrivning. For det tredje lægger denne eksamensform ikke op til en selvstændig opstilling og besvarelse af en problemstilling. Det sidste punkt er måske mindre væsentligt i det første studieår, hvor man først og fremmest skal sikre sig, at de studerende får en bred indsigt i væsentlige dele af feltet. Skoleeksamen sikrer netop, at de studerende har tilskyndelse til at orientere sig i hele pensummet snarere end udvalgte dele, hvilket virker formålstjenligt, da evnen til selektion kræver, at man har et fundament at selektere ud fra. Jo længere de studerende kommer i deres studieforløb, jo mere ballast har de at trække på, og desto mere vigtigt bliver det at de trænes i selvstændigt og grundigt arbejde med stoffet.

Både for at sikre skriftligheden på studiet og for løbende at stille krav til de studerende er det en god idé med skriftlige afleveringer i løbet af semestret. Man kan diskutere, hvor mange af disse, som bør være obligatoriske, men hvis der er tale om obligatoriske afleveringer, bør det for det første være den samme opgave (de samme opgaver), som alle besvarer. Dette vil både gøre det nemmere for underviserne og sikre, at der ikke er forskel på udgangspunktet, når de studerende skal til eksamen (som følge af, at eksamensspørgsmål typisk vil relatere sig mere til nogen af semesteropgaverne end andre). Derudover skal pligt opgaverne, som afleveres i løbet af semestret, følges op af respons (fra faste undervisere eller seminarlederne), da opgaverne helst ikke blot skal være test, men også et læringselement.

Reformen af studieprogrammet indebar en ændring af eksamensformerne, så de studerende udover en afsluttende skoleeksamen også skal skrive en semesteropgave, som indgår i karaktergivningen i forbindelse med SAMPOL 105, 106, 107 og 115. Indførelsen af et obligatorisk essay, som indgår i den afsluttende karakterbedømmelse i SAMPOL 105, 106, 107 og 115, er et velmotiveret tiltag. Hvor skoleeksamen medvirker til, at de studerende har tilskyndelse til at mestre alle stofområder, giver essayet mulighed for mere selvstændig fordybelse. Gennem udarbejdelsen af forskellige essays trænes den studerende også i informationssøgning og strukturering af en forholdsvis grundig besvarelse af en fokuseret problemstilling. Endelig betyder variationen i eksamensformer, at den endelige karakter i højere grad kommer til at afspejle faglige evner snarere end evnen til at mestre en bestemt eksamenstype.

Når det gælder implementeringen af denne tilføjelse, vil det sandsynligvis være en fordel, at essays knyttet til de enkelte fag afleveres på forskellige tidspunkter og gerne før de afsluttende skoleeksamener begynder, så de studerende har mulighed for at levere en fokuseret indsats.

Derudover bør man være opmærksom på, at hvis de studerende skal forholdsvis tidligt i gang med deres opgaver – hvilket der er gode grunde til – er der nok visse begrænsninger på, hvilke emner de kan sættes til skrive om. Med andre ord vil der være en tendens til, at opgaverne vil relatere sig til stof, som gennemgås på forelæsninger og seminarer i begyndelsen af semestret. Det er dog ikke noget stort problem, da skoleeksamen jo sikrer bredden. Med hensyn til problemformuleringer for essays taler meget for, at de studerende ikke selv stilles helt frit på dette tidlige tidspunkt i deres studium, men på den anden side alligevel stilles et spørgsmål eller tildeles tema, som er så bredt, at der er forholdsvis store manøvre muligheder, når det gælder inddragelse af både teori og empiri, så deres besvarelser kan nyde godt af interessebaseret motivation.

Endelig skal det nøje overvejes, hvilken form for opgavevejledning de studerende skal have. Da fagene på andet semester har samme afslutningsform, vil det være oplagt at have en fælles introduktion til 1) specifikation af problemstilling, 2) disposition af besvarelse, 3) valg af teori samt 4) informationssøgning og kildebehandling. Derudover skal det overvejes, hvorvidt og hvordan de studerende har mulighed for at få feedback på udkast til problemstillinger og opgaver.

Som det fremgår af den første evaluering af den nye ramme for bacheloropgaven, er der en række muligheder for forbedringer på netop dette område (med forbehold for, at de tilgængelige informationer kun er baseret på et efterårsforløb med ganske få studerende, da de fleste skriver

bacheloropgaver i forårssemestret). Der kommer nok til at gå et par semestre, før formatet falder på plads, men det er betryggende, at de ansvarlige tilsyneladende er lydhøre og løbende overvejer forbedringer af konceptet.

Med hensyn til kurserne på 200-niveau har underviserne i højere grad mulighed for at anvende forskellige afslutningsformer, hvilket jeg vil opfordre dem til at udnytte, så variationen i afslutningsformer øges yderligere.

Det dominerende undervisningsformat med forelæsninger koblet til seminarer i de første år med senere overgang til mere specialiserede kurser og bacheloropgaven, der giver de studerende større mulighed for interaktion/sparring med forskere, virker som det mest oplagte format givet ressourcemæssige begrænsninger (hyppig kontakt med forskere i små grupper er mestendels det mest effektivt, men også meget ressourcekrævende).

Bachelorprogrammets administration, evalueringspraksis og studiestatistik

Det organisatoriske apparat bag studieprogrammet lader til at fungere godt. Jeg er ikke stødt på nævneværdig kritik af administrationen af uddannelsen under mit arbejde som programcensor. Et punkt, hvor der dog måske er mulighed for opstramning, er organiseringen af semestrene, så tiden udnyttes bedst muligt. Her tænker jeg især på, at placering af undervisning og eksaminer af og til betyder, at de studerende får meget lange ferier, hvilket ikke er hensigtsmæssigt rent indlæringsmæssigt. Der ligger en naturligvis en række overordnede begrænsninger i form af semesterperioder og frister for annoncering, opgaveretning osv., men måske er der alligevel mulighed for en mere optimal udnyttelse af tiden i de officielle undervisningssemestre.

De sampol-studerende overordnet set er godt tilfredse med undervisningen. Tilfredsheden er imidlertid generelt lidt lavere for seminarerne (varetaget af seminarledere i form af masterstuderende) knyttet til forelæsningerne i visse fag. I visse fag har der tilsyneladende manglet koordinering mellem forelæsere og seminarledere, og formålet med seminarerne har ikke i alle tilfælde stået helt klart for de studerende. Reformen af studieplanen har været en god anledning til at diskutere, hvordan man kan få seminarerne til at fungere (endnu) bedre, og det er mit indtryk, at dette område er blevet viet passende opmærksomhed i forbindelse med omstrukturingsprocessen.

Antallet af primæransøgere har ligget forholdsvis stabilt i for årene 2010-13 med en lille stigning sidst i perioden, hvilket måske delvist afspejler en øget indsats på rekrutteringsområdet. Derudover er antallet af studerende, som fuldfører bacheloruddannelsen er øget en smule. Disse tendenser er positive, men skæmmes dog af, at studiepointsproduktionen tilsyneladende er faldet over perioden – og i det hele taget ligger på et niveau, hvor der er klare muligheder for forbedringer.

Når det gælder deciderede frafald på studiet har samtaler med ansatte og studerende ikke givet anledning til særlig bekymring. Tidligt på studiet er der en del, som stopper, men tallene er ikke foruroligende høje. Der vil altid være studerende, som ikke vælger rigtigt i første omgang. Desuden lader der til at være en gruppe, som helt bevidst kun studerer sammenlignende politik en kortere periode for derefter at skifte til andet fag (såsom jura eller journalistik), hvilket hele tiden har været en del af deres plan.

Karakterniveau og -spredning på studiet virker overordnet set plausibelt, og der er ikke de store udsving på tværs af fag. Dog indikerer en betydelig forskel i andelen af studerende, der får karakteren B på tværs af en række fag, at standarderne varierer lidt. Der kan dog også være andre årsager til diskrepansen, som dog nok bør undersøges nærmere, hvis tendensen fortsætter.

Konklusion og diskussionspunkter

Bacheloruddannelsen i sammenlignende politik består af en god blanding af obligatoriske og valgfrie elementer, har en gennemtænkt progression og giver mulighed for studierelevant praktisk erfaring gennem praktikophold. Undervisningen varetages af kompetente og internationalt integrerede forskere, som åbenlyst tager undervisningen alvorligt, og hvis forskning dækker de fleste kerneområder inden for komparativ politik, hvilket tilsammen giver et godt grundlag for forskningsbaseret undervisning.

Undervisningen på programmets kurser varetages af en meget dygtig og engageret medarbejderstab, som både tager undervisningsforpligtelsen seriøst og følger med i – og bidrager til – den nyeste forskning inden for forskellige områder af komparativ politik.

Studiereformen er endnu ikke fuldt implementeret, men justeringerne af kurser og eksamensformer med mere virker samlet set til at være fornuftige og forventes at styrke en allerede god og

veletableret bacheloruddannelse, som har en distinkt profil. Jeg er således positivt stemt over for forandringerne, som i høj grad stemmer overens med mine tidligere anbefalinger. Samlet set er det min vurdering, at fagenes rækkefølge, indhold og niveau hænger godt sammen, mens kernefagligheden er blevet bevaret. En af de største udfordringer består nu i at fastholde og institutionalisere den tværgående koordination af kurserne, som reformprocessen har givet anledning til at diskutere.

Studiestatistikken er generelt præget af stor stabilitet, og der har i det seneste år været en række opløftende elementer. På den anden side lader der til at være grundlag for at fokusere på en øgning i studiepointsproduktionen i de kommende år.

Slutteligt vil jeg fremhæve to punkter, som fortjener yderligere diskussion blandt de ansvarlige for undervisning og administration. For det kunne man tage en grundlæggende diskussion om praksis for tilbagemelding/feedback på eksamensbesvarelser. Ikke kun står dette punkt centralt på ønskelisten hos de studerende; det finder også støtte i nyere læringsteori, som fremhæver vigtigheden af, at man får konstruktiv respons på sin præstation, som rækker udover tildelingen af en karakter.

Det andet diskussionspunkt er de studerendes mulighed for at komme i praktik som del af deres bacheloruddannelse, hvilket jeg allerede har omtalt forholdsvis detaljeret i en tidligere rapport. Mere konkret efterlyser jeg en undersøgelse og diskussion af, om ordningen kan forsimples og gøres mindre ressourcekrævende, så der åbnes op for, at flere studerende kan komme i praktik flere forskellige steder.